

kezőktől: Atkinson, Baker, C. Berg, Breddin, Branesik, Champion, A. Costa, Distant, Edwards, P. M. Ferrari, Fieber, Flor, Förster, Del Guercio, Handlirsch, Herrich-Schäffer, Horváth, Jakowleff, Kirkaldy, Lichtenstein, Fr. Löw, Matzumura, Melichar, Montandon, Montrouzier, Mordwilko, Oschanin, Puton, Reuter, Rey, J. Sahlberg, E. Saunders, J. Scott, Signoret, Stahl és C. G. Thomson.

A M. N. Múzeum Hymenoptera-gyűjteménye.

Irta Mocsáry Sándor.*

A mintegy 14000 fajt 42000 példányban magában foglaló Hymenoptera-gyűjteményünk általában véve eléggé szépnek, sőt egyes részeiben, más múzeumok gyűjteményeivel szemben, gazdagnak mondható. Áll ez főleg a fémdarazsak (Chrysididae) s a dél-amerikai nagy diszdarazsak, a Pepsis-ekre nézve. Mert míg a fémdarazsakból 530 faj van gyűjteményünkben 4100 példányban, tehát az ismert 820 fajnak kétharmadrésze, addig az eddig leírt mintegy 170 Pepsis-ből körülbelül 130 fajunk van 656 példányban. E többnyire ritka állatokból álló két gyűjtemény tehát olyan, a melyhez hasonló aligha van az egész világon. De nem kevésbé szépen van képviselve a Mutilla-nem is, melyből 410 fajunk van 1080 példányban; továbbá a Sphecidák, az Euglossa, Centris, Xylocopa fajok, a palaearetikus s különösen az élősdű méhfélék, az idegenföldi Tenthredinidák és Braconidák s általában véve Bíró Lajos gyűjtése alapján, az új-guineai Hymenopterák, köztük főleg a hangyafélék (Formicidae), melyek oly sok új nemet és fajt szolgáltatottak, hogy azok más gyűjteményekben aligha vannak csak megközelítőleg is oly nagy számmal együtt. A mintegy 120 darabból álló s lassanként szerzett fészkek, főleg a társaséletű darazsak fészkei, jobbára Dél-Amerikából, szintén csak kevés múzeumban lesznek meg. De bizonyára figyelmet érdemel ama 3800 faj- és 24000 példányból álló magyarországi gyűjtemény is, mely főleg a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselőinek, továbbá PáveI János múzeumi gyűjtőnek s mások szíves hozzájárulásának köszöni megalkotását, s mely a magyar fauna ilyenmű állatesoportjának meg lehetőszen hű képét adja

* »A M. N. Múzeum múltja és jelene« című műből.

A ma már szép gyűjtemény keletkezésének és fejlődésének történetét illetőleg érdekes fölemlíteni, hogy az első ilyenmű tárgyak, melyek a Magyar Nemzeti Múzeumba kerültek, darázsfészkek voltak, melyeket Jerémes Mihály kissárói ref. lelkész 1847. májusban és Kiss Bálint 1850. febr. 20. küldöttek be ajándékképen. Az első Hymenoptera pedig egy közönséges darázs (*Vespa vulgaris* L.) vala, melyet 1851. aug. 15-én Fabó András agárdi ág. ev. lelkész ajándékozott. Ezt követte Pius Titius minorita, ki 1852-ben az első fémдаразsат (*Ellampus spina* Lep.) s később, 1855-ben a hazánk faunájára nézve annyira jellemző másik fémдаразsат, a *Cleptes orientalis*-t küldötte be Arad kö nyéké ről.

A magyarországi gyűjtemény tulajképeni megalapítója itt is Frivaldszky János volt, ki már 1852-ben 59 faj budapesti Hymenopterát ajándékozott 122 példányban, s a gyűjteményt a következő s későbbi években is gondosan gyarapította. 1853-ban Vidra Ferdinánd ungvári festő és dr. Kovács Gyula muzeumi ör szintén ajándékoztak ilyenmű állatokat, valamint 1885-ben Metelka Ferencz dabasi gyógyszerész is, 111 fajt 146 példányban. 1865-ben Májer Mór tanár küldött Pécsről 6 faj Hymenopterát 11 példányban. Nagyobb számmal kerültek gyűjteményünkbe ilyenmű állatok 1864-ben Frivaldszky Imre jobbára lepke- és bogarakhól álló gyűjteményének megvételével, melyek között a Förster A. és Tischbein P. által meghatározott s leirt tipikus fajok is voltak. A Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselőin s a hazai gyűjtőkön kívül megemlítendő még, hogy dr. Chyzer Kornél miniszteri tanácsos és dr. Emich Gusztáv miniszteri titkár 1900-ban a Múzeumnak ajándékozták sok even át gyűjtött Hymenopteraikat, melyek közül az előbbiéből 342 faj 536 példányban, az utóbbiéből 121 faj 183 példányban tétetett be a tulajdonképeni gyűjteménybe. A Mocsáry Sándor által 27 éven át összeszerzett vagy ajándékban kapott 280 faj- s 790 példányból álló fémдаразs-gyűjtemény, melyből 110 faj addig még hiányzott, bizonyára nagyon emelte a Múzeum ilyenmű gyűjteményét, valamint ama néhány ezer példányra menő más Hymenoptera is, melyeket csere vagy ajándék útján kapott egyesektől, specialistáktól vagy muzeumoktól.

Az első idegenföldi Hymenopterákat dr. Dolesehal Lajos küldötte be Jávából 1856-ban, 89 fajt 180 példányban. 1865-ben Xántus János Tres Marias és S. Juan szigetéről 5 fajt küldött 7 példányban, 1868-ban Verebélyi Imre Mexikóból 54 fajt 82 példányban, ugyanezen évben dr. Mayr Gusztáv bécsi

tanár 13 faj exotikus hangyát 22 példányban. 1869-ben a „Novara” expedíció anyagából kaptunk 51 fajt 129 példányban. 1874-ben dr. Gerster Árpád-tól Broocklinból, 1876-ban Sarkady Károly-tól Braziliából és 1879-ben dr. Machik Gyulától Szumatrából kaptunk néhány példányból álló küldeményeket. De ez időszakban a legnagyobb számot Xántus János 1870–71-ben tett keletázsiai gyűjtése szolgáltatta, melyből 52 faj 642 példányban helyeztetett a gyűjteménybe.

Az idegenföldi Hymenopterák gyűjteménye tehát 1880-ig még igen csekély volt. Ez évtől fogva azonban az osztály költségadományából mindig fordítottat bizonyos összeg ilyenmű állatok vételére a rovarkereskedők- vagy gyűjtőktől, ez lévén a legegyszerűbb és legbiztosabb mód az exotikus fajok megszerzésére. S valóban eddig 11828 példány vétetett mintegy 7000 koronáért. De e vételeken, részben a cserén kívül kevesebb számmal ajándék útján is gyarapodott a gyűjtemény: Vadona János-nak földköri útjából, dr. Procopp Jenő-től Mexikóból, Széchenyi Béla gróf kelet-ázsiai, dr. Horváth Géza kaukázusi, Herman Ottó és dr. Lendl Adolf norvégiai és Zichy Jenő gróf III-ik ázsiai utazásának, Csiki Ernő szaktársunk által gyűjtött becses anyagával, valamint legújabban a dr. Almásy György által Turkesztánból hozott példányokkal. Nem csekély számmal vettünk Hymenopterákat Cyprus szigetéről is; és amit talán legelőbb kellett volna említenem, a Biró Lajos által hat éven át Új Guineából, részben a Bismarck-szigetokről, a maláji archipelagusból és Ausztráliából küldött 5557 példány Hymenopterával igen szépen gyarapodott tárlatunk.

A mi már a meglevő anyag mibenlétét és állapotát illeti: a magyarországi fajok háromnegyed részben, a palaeartikus fajok jobbra s az idegenföldiek mintegy kétharmad részben már megvannak határozva, mely utóbbiak között bizonyára még néhány száz, eddig ismeretlen faj van. Részben az Ichneumonidák, nagyobb számmal a Chalcididák, Proctotrupidák még mindig speciális művelőjükkre várnak.

Valamely gyűjtemény tudományos becsét és értékét nagyon emeli ama körülmény, ha a fajoknak legalább egy része specialistáktól van meghatározva. Intézetünk sohasem zárkózott el az elől, ha egyes kiváló szakemberek a Nemzeti Múzeum bizonyos anyagát feldolgozás végett kérték. Ezek alapján az újabb idők csaknem valamennyi specialistájának vannak típusai gyűjteményünkben, többektől nagyobb számban is. Ilyeneket mutathatunk fel: André

Edmond és Ernest, Belfrage, Brauns S., Buysson Róbert, Ducke, Emery, Friese, Forel, Förster A., Gribodo, Handlirsch, Kohl, Konow, Kriechbaumer, Lucas R., Marshall F. A., Mayr, Mocsáry, Morawitz, Radoszkowski, Saunders Edw., Schenck, Schletterer, Schmiedeknecht, Sickmann, Szépliget, Thomson G. és Tischbein-től.

A M. N. Muzem bogár-gyűjteménye.

Irta Csiki Ernő*.

A bogár-gyűjtemény jelenleg mintegy félmillió példányból áll. Ebből 42,000 példány a magyarországi, a többi az általános gyűjteményre esik. Legteljesebb a magyarországi gyűjtemény, mely mintegy 6000 fajból áll: igen gazdag a palaeartikus faunaterületről, továbbá a Dél-Ázsia-, Új-Guinea-, Ausztrália-, Kalifornia-, Mexiko-, Peru- és Braziliából származó anyag, mely a körülbelül 40,000 fajból álló általános gyűjtemény zömét alkotja.

A mennyire a legrégebb feljegyzések mutatják, a bogár-gyűjtemények legelső alapját az a 153 Coleoptera képezte, mely az 1821-iki lajstromban van kimutatva: de ezeknek származását nem lehet biztosan kideríteni. A bogár-gyűjtemény tulajdonképen alapját azonban a híres Dahl-féle gyűjtemény képezte, mely 3192 fajhoz tartozó mintegy 10,000 példány európai Coleopterából állott és 1824-ben „Ö fensége a nádor kegyéből megszeresztetett”. A következő években vásárlással gyarapították a gyűjteményt; így 1827-ben Dahl és Olexich, 1830-ban Waltl és Hoffmann külföldi rovarászoktól vásároltak európai bogarakat. Az első gyűjtés 1836-ben történt; ekkor gyűjtött ugyanis Petényi Salamon János Felső-Magyarországon 74 fajhoz tartozó 126 bogarat. Az 1844. évre esnek az első ajándékok, a mennyiben báró Ocskay Ferencz néhány Sopronvidéki, Ackner Mihály és Bielz Ede Albert pedig erdélyrészi bogarakat ajándékoztak, Fivaldszky Imre 1846-ban 233 darab törökországi, kréta-szigeti és kisázsiai bogarat ajándékozott, majd 1849-ben dr. Sadler József hagyatékából a Nemzeti Muzemnek jutott annak 1591 fajból álló európai, főleg magyarországi bogárgyűjteménye.

* A M. N. Muzem multja és jelene című műből.